

Ümit Kıvanc: Arkamı döndüm, halt etmişim

Posted on 18/01/2019

1996'ymış. Hatırlamıyorum tarihi. Çok zaman oldu, diyebilirim yalnızca. O zaman tanıştık. Ne istediğini bilen, nasıl yapacağını bilmeyen biriydi. İsteddiği benim de isteyeceğim bir şeydi, yardıma gittim. Gazeteyi tasarlarım, iki hafta çıkmasına yardımcı olurum, dedim.

Sanırım dört-dört buçuk ay geçirdim AGOS'ta. Herkes yeniydi, herkes tecrübesizdi. İki günlük işi dört-beş günde yapabiliyorduk, geceyarılarına kadar çalışıyor, boyuna sabahlıyorduk.

Daha önüne koyduğum logo alternatifleri arasından seçme yaparken kapışmaya başladık. Öyle bir inatçıydı ki.

Ben çoğu işte sinir bozucu bir profesyonelimdir. Kusur, biliyorum, gözüm işi görür, işi yapanları görmeyebilir. Oyun değildi, düpedüz gazete çıkarıyorduk. Dost ve düşman gözlerin üstünde olduğu bir gazete. Mükemmeliyetçilik, dakiklik gibi takıntıların elinde tutsak olan ben, sabaha karşı birden, o ana kadar yaptığımızı heba etmeye yolaçacak bir taleple ortaya çıkan acemi genel yayın yönetmenine kızıp duruyordum. Gazeteyi şu saate kadar göndermezsek basılamayacağı gibi acı gerçekleri öğrenmeye niyetli gözükmeyen, "Baba sen halledersin yaa..." diye yanaklarımı sıkıştıran bu adama, "Oğlum sen şehirli Ermeni falan değil Türk köylüsüsün," diyordum birinci ayın sonunda. Daha sonra, onun "sözde Ermeni" olduğunu da dilime doladım. Birçok insana öyle tanıştırdım: "Hrant Dink. Sözde Ermeni" diye.

Birlikte çalıştığı insanları çok kızdırabilen bir yöneticiydi. Hiç mi hiç sistematik değildi. Disiplin altına girmekten doğal bir güdüyle kaçır görünüyordu.

Kalkıştığı işin her gün, her gece, hele gazetenin hazırlandığı günlerde her dakika, onu nasıl bir cendereye sokacağını öngörmemişti.

Öngörmemişti, derken, nasılnı kastediyorum; yoksa, cenderenin ne olduğunu çoktan biliyordu zaten. İşte bu sayede, aslında pek kısa bir zaman içerisinde, yoktan, derli toplu bir gazete yaratmayı başardı.

AGOS'a, hele başlangıçta, çok kişinin emeği geçti. Onlar olmasa bu gazete çıkamazdı, denebilecek çok insan var. Ama AGOS'un ruhu Hrant'tı. Bu kelimeye yüklenebilecek bütün anlamlarla inat mı demek gerekir azim mi? Bilmiyorum. Ama AGOS'u yaşatanın Hrant'ın direnci olduğu inkâr edilemez.

Ve bu direnç çok sağlam bir kaynaktan besleniyordu.

Hrant'ı kaybettikten sonra onun bu memlekete sevgisine dair çok laf edildi. Çoğu doğrudur. Hrant'ı kaybettikten sonra onun Ermeni milliyetçileriyle de nasıl uğraştığına dair çok laf edildi. Bunlar da doğrudur.

Hrant, yaşama kuvvetini acıların bilemediği bir hınçtan alan azınlık mensubu kimliğiyle bakmıyordu memleketine. Üstelik sadece devralınmış acılar değildi yaşama şevkini kavruklaştırabilecek düşman kuvvetler; kendi horlanma tecrübelerini de edinmişti. Bunlar yön vermiyordu ona. İnsanlar daha güzel yaşasın isteyenlerdendi. Acısını taşımayı göze almıştı. Üstüne giyip dolaşmak için değil, inkâr üstüne inkâr etse de, suçu örtbas etmenin yürek çarpıntısı yüzünden en beklenmedik zamanda eli ayağına dolanan çoğunluğa dert anlatmayı aklına koymuştu.

Evet, disiplin sevmez biriydi. Ama sorumluluk denen şeyin düşüncesinden çok duygusuna sahip olmasa, o sırat köprüsünde, kendi isteğiyle sırtına aldığı yükü bu kadar kollayarak nasıl yürüyebilirdi?

Hrant'ın bu yükü tarif edişi ve üslûbu, Türklerin Ermeni meselesini, Ermenilerin Türklerle meselesini çözebilmesi için, görebildiğim kadarıyla, şimdiye kadar ortaya çıkmış biricik sahici imkândı.

Televizyon tartışmalarında, onu köşeye sıkıştırmaktan başka amaç gütmeyen kıt akıllı zalimlere bile laf yetiştirmeye çabalarken gözlerinin dolup sesinin titremesi de bu üslûbun doğal parçasıydı, gece vakti gazete genel yayın yönetmeni odasından şort-fanilayla çıkıp terliklerini sürüye sürüye gelişi de.

Yakaladığını şap diye öpmesi de.

Genellikle kızdırdıktan kısa süre sonra.

Böyle bir anda ona, "Sen ahparik değil şappariksin!" dedim. Demez olaydım. Onu aramızdan nasıl cahilce, nasıl şuursuzca, sırf eğlence olsun diye kedi asan, kuş kafası koparan çocuk hainliğiyle çekip aldıklarını, ben de çekip gidene kadar mütemadiyen hatırlatacak bir simge kaldı ortada.

AGOS'un temiz pak bir şekilde çıkmasına katkıda bulunduğum için on yılı aşkın zamandır gizliden gizliye gurur duyuyorum. Öbür tarafta, "Hele gel bakalım, sen ne iyi işler yaptın dünyada?" diye sorduklarında ilk ağızda sayacağım şeylerden biri budur.

Şunu hemen ekleyeceğim ama: "Valla ben hayatın nasıl yürüdüğünü anlayabilmiş biri değilim. Üstüme gelmeyin, nereye koyacaksanız koyun."

Açıklayayım.

Uzun zamandır AGOS'la ilgilenmiyordum. Çünkü bana göre nihayet bir yerde bir iş halledilmiş, rayına oturmuş gidiyordu. Başlangıçta bir ucundan tutmuş olanların pek çoğu olmadan

da gazete çıkıyor, sürüyordu. Yaşıyordu.

Başlayamadan bitmiş, yarı yolda kalmış, akamete uğramış, uğratılmış onlarca girişimin içinde yer almış biri değilseniz bu duyguyu anlayamazsınız. Size ihtiyaç duyulmuş bir işin siz olmadan da sürebiliyor olması, hayata karşı tam anlamıyla bir zaferdir, benim gibi, mütemadiyen ambulans, itfaiye vs. rollerine çıkmış biri için.

Arkamı dönmüştüm. AGOS orada, Hrant oradaydı. Yaşıyorlardı işte.

Şimdi biri yaşıyor.

“Kahpe” lafı, güya ırkçılığın olmadığı memleketimizde birileri için sık sık kullanılır. Aslında bu sıfatı hakkıyla hak eden, hayat bence. Arkanı dönmeye gelmiyor. Kesiveriyor bir damarını.

Hayat mı kabahatli, bundan da emin değilim. Belki kör bir öfkeye kapılmamak için kaçış yolu arıyorumdur.

Çünkü zaman, meselâ, kendi başına suçlu değildir. Biz onun içini doldurup tarih haline getirdiğimizde ne kadar kirli, ne kadar suçla dolu, ne kadar taşınmaz hale geliyor. Zamanı ölçüp biçip dilimlere bölüyor ve içinde yaşayacağımıza arkasından yetismeye çalışıyoruz, bu yüzden de tatminsizlikten tatminsizliğe, telaştan umutsuzluğa sürükleniyoruz.

Hayat dediğimiz de, insana geçiş aşamasını tamamlayamamış yaratıkların her türlü saldırısına açık. Kendi tehdit altında değilken başkasının hayatına kast etme hakkını kendinde bulanların bir insan topluluğu oluşturması nasıl beklenebilir? Biz, hak ettiği bütün öteki sıfatlar bir yana, her şeyden önce millî olan eğitim sistemimiz aracılığıyla, ne tür canlılar yetiştiriyoruz? Donanımsız bırakıyoruz ki, kullanabilelim.

Bunlar mazeret olamaz; hayat yine de kahpe.

Onu terbiye etmek, kahpeliğini gidermek için Hrant'ınki gibi çabalar lâzım.

Ermeni soykırımı meselesini uluslararası alanda Türkiye'yi sıkıştırmak için kullanıyorlar. Güzel. Niye sıkışıyoruz ki? Biz çalmadıysak, kaçıp saklanmamıza gerek yok.

Hrant'ın katledilmesinden sonra, geriye doğru eşik atladık. Hrant, "1915 metrelik çukurdan" çıkarmaya çalışıyordu insanları. Biz niye uzaklaşacağımıza çukurun ağzına doğru adım atıyoruz?

Gerisini Dostoyevski getirmeli belki de.

Hrant'ı öldürmek, hem Türklerin hem Ermenilerin geleceğine karşı bugün işlenebilecek en ağır suçtu. İşlendi. Şimdi çoğunluk bir de bu suçu inkâr gayretinin ağırlığı altında ezilecek. Çünkü suçun ağırlığı, taşınamaz bir ağırlık. Vaktiyle bize yaptıkları gibi, biz de doğmamış çocuklarımıza böyle bir uğursuz miras bırakıyoruz.

Hrant'ı, söylemediği ve asla söylemeyeceği, söylemediği bilirkişiler, başsavcılar tarafından doğrulanmış sözleri söylediği için mahkûm edebilmek, doğa yasalarına döndükçe safra haline gelen, adına vicdan dediğimiz insanlık şartım anayasa dışında bırakmadan olmazdı.

İnsanı insan yapan, tek başına bilinç değildir. Vicdanın sarmalamadığı bilinçle, atom bombası yapar, yoksulları ebediyen yoksul bırakacak ve buna razı edecek düzenekler kurar ya da iyi planlanmış cinayetler işleriz. Bunlar bazen toplu kıyım biçiminde olur bazen bir insanı sokak ortasında ensesinden vurarak.

Aslında sırf bilinç bile, Hrant'ı öldürmekle Türkiye'nin ne kaybettiğini anlamaya yetebilirdi. Kör güdülerle iğdiş edilmiş olmasa.

Maalesef böyle, iğdiş edilmiş.

Bilinç, iğdiş edilebilen bir şeydir.

Vicdansa, iğdiş miğdiş edilmez. Ancak fırlatır atarsınız.

Türkiye'nin sorunu akılla değil. Akılı bozan, beşikten mezara kadar süren millî eğitim. Bu düzeltilebilir pekâlâ.

Türkiye'nin sorunu, esas iktidar mevkilerine vicdanı bir yana bırakmadan çıkılamıyor oluşu. Hükümetten bahsetmiyorum. Hükümet ne ki?

Esas iktidar mevkileri, katillerin bayrak önünde klibinin çekildiği yerlerden bizim göremediğimiz hatlarla ulaşılan ve asla sanıldığı gibi karanlık dehlizler falan olmayıp, floresan veya tasarruf ampulleriyle donatılmış bürolardır.

Bunları yerle bir etmek de iş değildir aslında, insanın üçüncü şartı ezilip hurdahaş edilmiş olmasa. Cesareten bahsediyorum.

Tıpkı bilinç gibi, vicdanla birleşmediğinde insanı sadece basitçe hayvan yapmakla kalmayacak, ondan canavar yaratacak güç, cesaret.

Devlet politikasının aslî önceliği yurdu korumak falan değil. Toplumdan cesareti söküp atmak. Kaynaklarını kurutmak.

Bu yüzden de Hrant'a çok diş bilemişlerdir. Fransızların utanç verici "sözde" yasasına direnirken gördüklerinde, "Eyvah," demişlerdir. Bu "eyvah", kendini fısıltıya mahkûm etmiş bir toplumun içinden bas bas bağırarak bir adamın çıktığını gördüklerinde dillerinden dökülen "eyvah" tan daha okkalı olmalıdır.

Masasının üstü Hrant kadar dağınık birinin böylesine ölümcül bir siyaset hattında bu kadar dosdoğru yürüebildiğine inanmak zor.

Şöyle düşünebiliriz belki: Her şeyi de o kadar ince ince planlayıp yapmıyordu; içinden öyle geliyordu.

Tam da bu yüzden eşi zor bulunur cinsten bir enerji yayılıyordu ondan etrafa.

Hrant'ı kaybettikten sonra onun "samimiyeti" üzerine çok laf edildi. Buna verdiğim anlam yukarıdaki gibidir.

Şunu tekrarlamak isterim: Yirmi birinci yüzyılda kendini kendine metal direkli dev bayraklarla ispata çalışan Türkiye, ne kaybettiğini anlamaktan acizdir.

Hrant ve AGOS birlikte yaşıyorken Türkiye daha zengindi, daha da zengin olabilirdi.

Artık sadece biri yaşıyor.

AGOS'a omuz vermeye çalışıyoruz şimdi. Orası hemen hep kalabalık. Ama içeride bir gürültü eksik. Kahkahası da bağırıp çağırması da koridorları odaları dolduran biri eksik.

Ve bu eksiklik nasıl hissediliyor biliyor musunuz... Tarif edemem.

Hrant'ın inadı bari kalmış olsun koridorlarda.

Ben o Pangaltı-Osmanbey arasının kaldırımlarını oldum olası hiç sevmedim zaten.

Kaynak: Birikim, Sayı 214, Şubat 2007